

Divendres 26

Sessió 1 – 11:15 a 13h

- Xavier Rambla: *La política educativa i el regionalisme internacional a la Unió Europea.*
- Albert Julià: *The effect of quality of time spent by parents on children's educational achievement. PISA 2009 data from Denmark, Germany, Italy and New Zealand.*
- Emma Gómez, Daniel Gabaldón, Arantxa Grau i Amparo Cocolí: *Factors que hi intervenen a les estratègies de compatibilització de la cura amb l'ocupació: el mapa de l'ensenyament infantil a la ciutat de València.*
- Albert Julià i Sandra Escapa: *Nuevos riesgos sociales y vulnerabilidad educativa entre hombres y mujeres en España.*
- Rafael Argemí: *Les identitats professionals docents: Estudi de cas al Recinte educatiu Llars Mundet (Barcelona).*
- Pablo Rivera, Cristina Aranguiz: *Formació virtual universitària: Nous reptes en educació superior davant el posicionament dels nadius digitals com a subjecte actiu dels processos formatius.*

Sessió 2 – 15 a 16:45h

- Albert Julià, Sandra Escapa i Pau Marí-Klose: *Factors claus sobre la resiliència educativa en els joves d'origen immigrant a Catalunya.*
- Olga Bernad i Özgür Güneş Öztürk: *L'Escola de Catalunya a debat: La integració escolar de l'alumnat d'origen immigrant.*
- Bartomeu Mulet: *Educació i cultura Mapuche (Maputxe) a l'Argentina. Una interpretació sociològica de la seva aculturació.*
- Amparo Huertas, Carmen Peñafiel i Yolanda Martínez: *Educación mediática y dinamización de las relaciones sociales interculturales. Dos estudios de caso: KDM;) e Identibuzz*.*
- Montserrat Mora: *Avaluació de la competència en sostenibilitat i compromís social a la UPC.*
- David Fornons: *El català a l'escola de la presó: l'última frontera.*
- Daniela Vono i Pau Miret: *Adults que estudien i es formen: Catalunya durant el segle XXI.*

Dissabte 27

Sessió 3 – 9 a 10:45h

- Fátima Perelló: *Modulació i portes d'accés. Estudiants a la Universitat de València en el marc de la Xarxa Vives.*
- Víctor Soler, José Beltrán, Carles X. Simó: *Tiempos para el éxito y para el fracaso. La comunidad educativa recorriendo trayectorias académicas en Secundaria.*
- Inés Soler, Antonio Ariño, Ramon Llopis: *Condicions de vida i participació dels estudiants universitaris.*
- Daniel Torrents: *Estudies o treballes? La importància de la trajectòria laboral en la inserció al mercat de treball dels i les graduades universitàries.*
- Lídia Daza i Vanessa Alcaide: *Construcció d'una tipologia d'estudiants a les universitats de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.*
- Sandra Obiol, Alícia Villar: *Joves i crisi: estudi de les estratègies formatives, laborals i vitals de joves universitaris.*
- Sandra Fachelli: *La mobilitat dels graduats en les universitats catalanes.*

Sessió 1: Divendres 26 d'11:15 a 13h

La política educativa i el regionalisme internacional a la Unió Europea

Política educativa, Unió Europea, Abandonament prematur, Educació comparada

Xavier Rambla

xavier.rambla@uab.cat

La Unió Europea ha adquirit més competències en educació d'ençà del Procés de Lisboa endegat el 2001, més endavant substituït per l'Estratègia 2020. L'activitat de la UE en aquest àmbit consisteix a gestionar dos objectius de l'anomenat Mètode Obert de Coordinació: d'una banda, incrementar la proporció d'universitaris, i d'altra, reduir els abandonaments escolars prematurs. Des de fa uns anys diversos grups de professionals i personal tècnic dels estats membres es reuneixen per concretar aquests objectius a través de les anomenades "activitats d'aprenentatge mutu" (peer learning activities). La comunicació assenyala que aquest desenvolupament institucional configura dos fenòmens estudiats per la sociologia, com ara són els camps d'activitat transnacionals (vid. Saskia Sassen, Pierre Bourdieu, Susan Robertson) i la trama de relacions socials i epistèmiques que influeixen sobre el coneixement (vid. Roy Bhaskar, Ray Pawson, Roger Dale). També aplica aquest marc teòric per analitzar la interacció entre la UE, el govern central i les comunitats autònomes d'Espanya a l'hora de dissenyar i desplegar programes adreçats a contenir l'elevat abandonament prematur.

The effect of quality of time spent by parents on children's educational achievement. PISA 2009 data from Denmark, Germany, Italy and New Zealand

Educació infantil, polítiques públiques, recursos educatius

Emma Gómez, Daniel Gabaldón, Arantxa Grau, Amparo Cotolí

emma.gomez@uv.es

Partim de la premissa que la privatització de la criança recau en les famílies i atès l'escàs desenvolupament de les polítiques familiars al País Valencià, la compatibilització del treball productiu amb la cura de fills i filles passa per l'assumpció d'estratègies familiars concretes. Un primer pas per comprendre aquestes estratègies és la caracterització de l'oferta educativa en educació infantil, tot entenent no sols les places disponibles sinó també les mateixes característiques dels centres —titularitat, orientació pedagògica, ús del català, adscripció religiosa, etc.— i les polítiques i els recursos públics que es posen al servei de centres i famílies. La comunicació que presentem (que s'emmarca al projecte precompetitiu UV-INV-PRECOMP12-80709, "Models parentals i demandes educatives") mostra els resultats d'aquesta primera fase de recerca. Per la seua elaboració, en primer lloc, es presenta una anàlisi de les polítiques públiques (municipals i autonòmiques). En segon lloc, s'ha distribuït un qüestionari entre els Centres d'Educació Infantil de la ciutat de València, mitjançant el qual es recullen les principals dades dels centres (recursos, serveis que ofereixen, etc.). En tercer lloc s'ha analitzat el discurs educatiu que empren els centres per atraure la demanda de les famílies. Els resultats permeten dibuixar el mapa educatiu en què es desplegaran les estratègies familiars —l'estudi de les quals és l'objectiu de la següent fase de recerca—; mapa que es caracteritza principalment per fer prevaldre allò privat sobre allò públic i per donar suport a un sistema educatiu hegemònic que tendeix a la reproducció de les classes socials sobre els estigmes ètnics i lingüístics.

Factors que hi intervenen a les estratègies de compatibilització de la cura amb l'ocupació: el mapa de l'ensenyament infantil a la ciutat de València

Educació infantil, polítiques públiques, recursos educatius

Emma Gómez, Daniel Gabaldón, Arantxa Grau, Amparo Cotoí

emma.gomez@uv.es

Partim de la premissa que la privatització de la criança recau en les famílies i atès l'escàs desenvolupament de les polítiques familiars al País Valencià, la compatibilització del treball productiu amb la cura de fills i filles passa per l'assumpció d'estratègies familiars concretes. Un primer pas per comprendre aquestes estratègies és la caracterització de l'oferta educativa en educació infantil, tot entenent no sols les places disponibles sinó també les mateixes característiques dels centres —titularitat, orientació pedagògica, ús del català, adscripció religiosa, etc.— i les polítiques i els recursos públics que es posen al servei de centres i famílies. La comunicació que presentem (que s'emmarca al projecte precompetitiu UV-INV-PRECOMP12-80709, "Models parentals i demandes educatives") mostra els resultats d'aquesta primera fase de recerca. Per la seua elaboració, en primer lloc, es presenta una anàlisi de les polítiques públiques (municipals i autonòmiques). En segon lloc, s'ha distribuït un qüestionari entre els Centres d'Educació Infantil de la ciutat de València, mitjançant el qual es recullen les principals dades dels centres (recursos, serveis que ofereixen, etc.). En tercer lloc s'ha analitzat el discurs educatiu que empren els centres per atraure la demanda de les famílies.

Els resultats permeten dibuixar el mapa educatiu en què es desplegaran les estratègies familiars —l'estudi de les quals és l'objectiu de la següent fase de recerca—; mapa que es caracteritza principalment per fer prevaldre allò privat sobre allò públic i per donar suport a un sistema educatiu hegemònic que tendeix a la reproducció de les classes socials sobre els estigmes ètnics i lingüístics.

Nuevos riesgos sociales y vulnerabilidad educativa entre hombres y mujeres en España

Nuevos riesgos, rendimiento educativo, género

Albert Julià, Sandra Escapa

albert.julia.cano@gmail.com

El objetivo principal de este estudio es evaluar los resultados y el logro educativo de los hombres y mujeres en España, y estudiar las posibles causas de las variaciones entre ellos. Muchas sociedades contemporáneas han experimentado cambios importantes en las estructuras familiares y en su composición demográfica, que suponen la apertura de nuevos espacios de exclusión social en la infancia. El creciente número de rupturas matrimoniales y las recomposiciones familiares, el aumento de los flujos migratorios y la situación laboral de los padres contribuyen a configurar el panorama de los riesgos sociales que afectan a los individuos durante la infancia y la adolescencia. En este artículo analizamos en qué medida la aparición de estos nuevos riesgos sociales puede aumentar las desigualdades educativas entre hombres y mujeres. ¿Existe una mayor vulnerabilidad educativa de los hombres en situación de exclusión, resultante de la aparición de nuevos riesgos sociales? Algunas de las hipótesis que se que plantean en esta investigación son: 1) Los estudiantes varones de origen inmigrante (tanto en primera y segunda generación) tienen un mayor riesgo de fracaso escolar que los estudiantes de sexo femenino; 2) los estudiantes varones que viven en hogares monoparentales tienen un mayor riesgo de fracaso escolar que los estudiantes de sexo femenino; 3) tener una madre con un alto nivel de educación es más beneficioso para el éxito de las alumnas que alumnos; y 4)

tener una madre que trabaja en el mercado laboral es más beneficioso para el éxito de las alumnas que alumnos. Para lograr nuestros objetivos, analizamos los datos de PISA 2009 para España. Este estudio proporciona información exhaustiva acerca de las habilidades, las expectativas educativas, actitudes, comportamientos y hábitos de los estudiantes de secundaria. Mi propósito es analizar la distribución de las puntuaciones de PISA en los niños y niñas, y aclarar qué factores ayudan a explicar el rendimiento diferencial de hombres y mujeres en un contexto de nuevos riesgos.

Les identitats professionals docents: Estudi de cas al Recinte educatiu Llars Mundet (Barcelona)

Les identitats professionals docents: Estudi de cas al Recinte educatiu Llars Mundet (Barcelona).

Rafel Argemí

rafelargemi@gmail.com

En l'educació formal, la figura del professor és un element fonamental per assegurar l'èxit del sistema educatiu. El docent no és solament el regulador de tot un seguit de processos d'ensenyament i aprenentatge, sinó que entre d'altres funcions, també és una peça clau en la relació amb els alumnes i els altres agents educatius, i en l'impuls i la implementació de polítiques educatives. No obstant, en els darrers anys s'evidencia la intensitat del debat polític i social vers l'eficiència/ineficiència del sistema educatiu, principalment en base a temes de rendiment escolar i de puntuacions en proves estandarditzades, com per exemple l'informe PISA. Aquest debat tendeix a centrar-se principalment en dos aspectes: en l'organització del propi sistema educatiu i en la figura del professor. En aquesta direcció, Hargreaves (2005 [1994]), apunta l'existència d'una relació directa i estreta entre la figura dels docents, així com les seves identitats, i les respostes individuals i col·lectives que donen als canvis i als reptes plantejats en matèria educativa.

En aquesta comunicació es presenten els principals resultats de la meua investigació de màster. La investigació ha analitzat de forma exploratòria el col·lectiu docent mitjançant l'anàlisi de les identitats professionals a partir de la pròpia veu dels docents, a través d'entrevistes en profunditat (n=7) i de l'administració de qüestionaris (n=30) a diferents professionals que treballen en les cinc institucions educatives (escola bressol, centre d'educació infantil i primària, centre d'educació especial, institut, i universitat) ubicades al Recinte Llars Mundet de Barcelona. El resultat més significatiu de la investigació és la constatació de successives reconstruccions i renovacions de la identitat professional docent al llarg de la vida professional dels entrevistats.

Formació virtual universitària: Nous reptes en educació superior davant el posicionament dels nadius digitals com a subjecte actiu dels processos formatius

Elearning, Societats perifèriques, Societat desenvolupades, Nadiu digital, Immigrant digital, nadiu anàleg, Societat de la informació

Pablo Rivera, Cristian Aranguiz

riveravargaspablo@gmail.com

La dinàmica i execució del Elearning (Formació Virtual), en els actuals escenaris d'educació superior, ens evidencia una característica estructural en aquesta societat de la informació: La utilització de les TIC en els processos de construcció del coneixement. Aquest canvi ha anat de la mà en primer lloc, de la millora en la qualitat i l'oferta formativa existent, és a dir, una oferta que ha buscat ser més democràtica i representativa de les actuals demandes socials. I en segon lloc:

es tracta d'una modalitat que ha intentat adaptar-se a les noves característiques i demandes dels estudiants digital i digitalitzat (Prensky, 2006), el rol en els procés d'ensenyament, és més actiu i protagonista que en la formació tradicional.

Les potencialitats del Elearning, podran ser evidenciades en el futur de manera més explícita, ja que es tracta d'un escenari relativament recent i que està en permanent construcció. Ara bé, en el marc d'aquest procés de construcció i adequació, identifiquem un aspecte que requereix d'especial atenció. El seu impacte i dinàmica d'execució, varia a partir dels diferents models de desenvolupament en què s'executi. És a dir, en societats amb major prevalença del model d'estat de benestar, l'Elearning apunta com una alternativa que ha afavorit la inclusió social i la igualtat d'oportunitats. Per contra, en societats perifèriques, on hi ha una major prevalença del mercat, els costos de la formació via Elearning són elevats, i aquesta modalitat d'ensenyament, s'ha posicionat com una alternativa de formació "compulsiva", que ha afavorit (i ha deixat de manifest), un altre emergent fenomen contemporani, "el credencialisme".

Establir quin d'aquests models d'execució del Elearning prevaldrà, s'ha transformat en un important desafiament en el camp de la sociologia i les ciències de l'educació. Atès que es tracta d'una realitat, que transcendeix el "aula" i la planificació educativa tradicional.

Sessió 2: Divendres 26 de 15 a 16h

Factors claus sobre la resiliència educativa en els joves d'origen immigrant a Catalunya

Resiliència educativa, immigrants, capital social, relacions intergeneracionals

Albert Julià, Sandra Escapa, Pau Marí-Klose

albert.julia.cano@gmail.com

Els estudiants provinents de famílies amb nivells socioeconòmics baixos tendeixen a tenir pitjors resultats educatius; tot i això hi ha cert percentatge d'aquests alumnes que superen aquests condicionaments negatius i arriben a l'èxit educatiu. Aquests són els anomenats estudiants resilents. La resiliència educativa descriu la probabilitat d'èxit en l'escola entre els alumnes que són més vulnerables al fracàs educatiu per les seves característiques personals i socials. A partir de les dades del Panel de Famílies i Infància (PFI) s'han seleccionat una sèrie de famílies d'origen immigrant en què els seus fills responen al perfil de resilient educatiu. S'han realitzat entrevistes en profunditat d'una submostra de joves resilents i les seves famílies (n=10) per determinar quins elements els han influït per arribar a l'èxit educatiu. Mitjançant la triangulació de les dades quantitatives i les entrevistes en profunditat s'analitzen els principals factors que determina l'èxit educatiu en els immigrants a Catalunya amb condicionants negatius. La literatura especialitzada estableix que hi ha 4 dimensions que poden generar resiliència educativa: la comunitat, l'escola, la família i la dimensió individual. Entre aquestes dimensions en destaca com a condició necessària per a que es generi la resiliència educativa el recolzament del pares, ja sigui tant afectiu com de seguiment i/o control en els estudis i de la resta d'activitats dels fills. El capital social, el seguiment, el control, els valors, l'afecte, la confiança i la motivació que proporcionen els progenitors als seus fills són elements clau que acaben discriminant cap a on es dirigeix la balança de l'èxit o el fracàs educatiu independentment del nivell socioeconòmic i la procedència. Les actituds personals acaben sent producte de moltes d'aquestes interaccions entre pares i fills que acaben produint alumnes responsables i motivats amb els estudis.

L'Escola de Catalunya a debat: La integració escolar de l'alumnat d'origen immigrant

Integració escolar, centres educatius, alumnat d'origen immigrant

Olga Bernard, Özgür Güneş Öztürk

olga@geosoc.udl.cat

La integració escolar de l'alumnat d'origen immigrant constitueix un dels temes de debat en les polítiques educatives contemporànies dels països de la Unió Europea. Aquest estudi, partint d'altres treballs del nostre grup de recerca "Anàlisi Social i Educativa" de la Universitat de Lleida se centra en la integració escolar de l'alumnat d'origen immigrant i les seves famílies en la província de Lleida. Com que la integració és un constructe amb significats polisèmics, ens preguntem: Què entenen els docents per integració? Quina definició en fan? Quines mesures s'han implementat en els nostres centres educatius?

En primer lloc, analitzarem els marcs conceptuals de la integració escolar, focalitzant-nos alhora en la integració social, lingüística i cultural. També veurem quin model s'ha seguit en les polítiques educatives de Catalunya, i el grau de consecució dels objectius plantejats. S'ha emprat una metodologia eminentment qualitativa: trenta-tres entrevistes en profunditat a docents i membres d'equips directius de centres educatius públics de les onze comarques que integren la província de Lleida, durant els cursos escolars 2009-10 i 2010-11. Concretament, respecte als instituts s'han realitzat vuit entrevistes a membres d'equips directius i cinc a responsables d'aula d'acollida. Pel que fa a les escoles, s'han realitzat quinze entrevistes a membres d'equips directius i cinc a responsables d'aula d'acollida. Analtzarem el discurs dels docents per tal de conèixer la seva percepció sobre la integració de l'alumnat d'origen immigrant i les seves famílies; les seves actituds, expectatives i les mesures adoptades per afavorir l'acollida i integració d'aquest alumnat i les seves famílies; la seva implicació i apropiació de les polítiques d'integració i les seves "etnoteories" sobre l'alumnat d'aquest origen. Concloent finalment que els docents perceben que alguns dels factors més influents són l'origen geogràfic, el gènere i el nivell socioeconòmic, tenint en compte també que no hi ha una única visió per part dels mateixos. I que malgrat els esforços per part dels centres encara estem lluny d'aconseguir els objectius plantejats.

Educació i cultura Mapuche (Maputxe) a l'Argentina. Una interpretació sociològica de la seva aculturació

Cultura, Educació, Aculturació, Multiculturalitat i Interculturalitat

Bartomeu Mulet

tomeu.mulet@uib.es

Es tracta d'intentar explicar una realitat social, política i cultural conflictiva com la que es viu a l'Argentina, en termes de desigualtat ètnica, entre els quals hi es troben molts maputxe (Gent de la Terra). Tot tenint present que parlem d'un territori específic com el de la "Patagonia Norte" (Neuquén, Rio Negro i Chubut) d'Argentina, anomenat "Puelmapu" (terra de l'est), hem de considerar que territorialment els maputxes estan ubicats a l'Argentina i a Xile, separats per la franja muntanyosa dels Andes, territori en el seu conjunt anomenat, pels mateixos Mapuche, Wallmapu (univers o cosmos).

Una cultura Mapuche (Maputxe) que ha viscut processos de blanqueig per fer-la potable, un "blanquejament" que afavorís la seva legitimació i interpretació sota les imposicions hegemònica de la cultura dominant. La cultura Mapuche, en el marc de la societat Argentina, té una característica vigència com un dels moviments de resistència contra els efectes de la

colonització perpetuada.

La situació del poble Maputxe, desconeguda per molts, és especial pel que fa referència a les seves condicions de vida, desigualtat educativa, aculturació i desigualtat, com a conseqüència de la cultura assimilacionista dels Estats-nació que l'alberguen (Argentina i Xile).

Encara que s'ha fomentat la idea de l'Educació bilingüe intercultural com l'alternativa que es dona a la discriminació soferta pel poble Maputxe a nivell cultural, s'han procurat polítiques educatives d'integració forçada apostant per l'extinció i la conversió dels pobles originaris. Una Educació per a un Neuquén Intercultural, per exemple, pretén el reconeixement de la diversitat cultural i elements per a un nou sistema educatiu intercultural, per fomentar la relació simètrica entre cultures i pobles diferents que construeixen un projecte comú de convivència.

Educación mediática y dinamización de las relaciones sociales interculturales. Dos estudios de caso: KDM;) e Identibuzz*

Educación mediática, dinamización intercultural, TIC

Amparo Huertas, Carmen Peñafiel, Yolanda Martínez

amparo.huertas@uab.cat

Esta comunicación trata acerca de la educación mediática como herramienta para construir ciudadanía y favorecer la cohesión social en contextos migratorios. La educomunicación, al basarse en el trabajo colaborativo y asumir una perspectiva social crítica, resulta de gran utilidad para la transmisión de valores como el respeto al Otro o la convivencia en positivo. Este tipo de actividades se convierte así en un espacio de encuentro, cuyo análisis resulta de enorme interés. En un estudio realizado en 2011, se registraron unas 15 iniciativas de este tipo en toda España.

Tras realizar un estudio exploratorio, descubrimos que la mayoría tenían verdaderas dificultades para abordar la interculturalidad y que, en muchas ocasiones, la cuestión de género no era tratada correctamente. Ese fue el punto de partida del proyecto presentado aquí, cuyo objetivo a largo plazo es hacer una guía de buenas prácticas.

Proponemos reflexionar sobre hasta qué punto estos proyectos resultan efectivos para el fomento de la interculturalidad, haciendo especial hincapié en la cuestión de género. Para llevar a cabo esta reflexión, nos basamos en dos estudios de caso realizados entre 2011 y 2013. El primero es una iniciativa del Ayuntamiento de Barcelona (KDM;) y el segundo está avalado por el Departamento de Cultura del Gobierno Vasco (Identibuzz, en Bilbao).

Ambos proyectos comparten el objetivo manifiesto de promover las relaciones entre personas con diferentes raíces culturales a partir del uso de las Tecnologías de la Comunicación (TIC). KDM;) va destinado a jóvenes de entre 14 y 18 años e Identibuzz cuenta con participantes de todas las edades. En ambas iniciativas se capacita a los/las participantes mediante la formación en talleres especializados con el objetivo de elaborar un producto audiovisual final en el que se reflexione/refleje la convivencia intercultural. En concreto, emplean el formato de una web serie (ficción para internet) en el caso de KDM;) y un documental grabado con móviles en Identibuzz.

Nos aproximamos a sendos proyectos mediante la realización de entrevistas a personal responsable y a jóvenes participantes, complementadas con un análisis audiovisual y textual de los materiales resultantes disponibles en sus respectivos Websites.

Esta propuesta forma parte del proyecto I+D+i Las relaciones sociales de los jóvenes migrantes en internet desde la perspectiva de la interculturalidad (CSO2011-24376), a realizar entre 2012 y 2014.

El català a l'escola de la presó: l'última frontera

Llengua vehicular, català, presó

David Fornons

david.fornons@hotmail.com

Des de fa cinc anys a l'escola d'adults de la presó Model es fa la docència amb el català com a llengua vehicular. Arran de l'aprovació d'un (llavors) Pla lingüístic de l'escola es van iniciar una sèrie de canvis que han portat a la total normalització i ús del català a l'escola. De l'experiència a l'escola de la Model, s'ha passat a la generalització de plans lingüístics en les altres escoles ubicades dins dels centres penitenciaris de Catalunya fent servir el català com a llengua vehicular. Des d'aquest punt més teòric a l'experiència com a docent de Català a l'escola de la Model l'article mostra tot el procés de normalització i consolidació de la llengua pròpia de Catalunya en un espai particular com és una presó.

Adults que estudien i es formen: Catalunya durant el segle XXI

Nivell d'instrucció, educació no formal, educació d'adults, Catalunya

Daniela Vono, Pau Miret

pau.miret@uab.es, aniela.vono@eui.eu

L'educació a l'etapa adulta permet millorar el nivell d'instrucció assolit durant la joventut i actualitzar coneixements, tant en relació al currículum escolar formal com a la formació fora d'aquest canal. Ens preguntem per l'extensió i les característiques de la participació en l'educació durant l'etapa adulta a la Catalunya contemporània. Considerem com a educació d'adults o bé l'haver acabat un determinat grau educatiu dos o més anys després de l'edat de finalització habitual o haver-ho fet més enllà dels 25 anys, o bé haver realitzat algun curs de formació o perfeccionament professional no formal. S'utilitza com a font de dades el Panel de Desigualtats de la Fundació Jaume Bofill, des de l'onada de 2002 fins a la de 2009, que conté 37.956 observacions protagonitzades per 9.544 individus que conviuen a 3.266 llars diferents. Com a tècnica estadística s'utilitzarà la regressió logística amb dades de panel, on les observacions de cada onada estan niuades en els individus. Es vol comprovar si estem davant d'un exemple de l'anomenat efecte "Matthew", doncs la participació es dona en major mesura com major és el nivell d'instrucció d'un individu (té doncs un efecte acumulatiu) o, ans al contrari, l'educació durant l'etapa adulta possibilita el reduir les desigualtats. L'anàlisi es realitzarà destriant per edat, sexe, nivell d'instrucció anterior, relació amb l'activitat i ocupació (distingint entre feines estables, precàries, aturats, inactius no estudiants i estudiants a temps complert), l'estat marital i autonomia (convivint amb els pares sense parella, residència independent sense parella, casat o cohabitació fora del matrimoni), el número de fills a la llar i la seva edat (sense fills, fills tots majors de 3 anys, fills algun menor de 3 anys), la renda de la llar, si es viu en una àrea rural i l'any d'observació (per avaluar l'efecte de la crisi econòmica).

Sessió 3: Dissabte 27 de 9 a 10:45h

Modulació i portes d'accés. Estudiants a la Universitat de València en el marc de la Xarxa Vives

Formació universitària. Branques de coneixement. Mercat laboral

Fátima Perelló

fatima.perello@uv.es

En el marc de les dades disponibles referides al conjunt de les universitats de la Xarxa Vives, aquesta comunicació se centra en l'anàlisi de la situació del col·lectiu d'estudiants a la Universitat de València i les seues possibilitats ocupacionals de futur en el marc de l'actual crisi econòmica global. El període objecte d'estudi avarca des de l'any 2004 al 2011. La metodologia emprada és del tipus quantitativa – descriptiva i està basada en les fonts estadístiques oficials proporcionades pel Servei d'Anàlisi i Planificació (SAP) de la Universitat de València. Es considerarà el factor gènere com a variable independent fonamental de l'anàlisi. La comunicació abordarà els següents aspectes, tant des d'una perspectiva diacrònica com sincrònica:

- En primer lloc, la presentació de les característiques de més relleu relatives a l'estructura sociodemogràfica del grup d'estudiants de la Universitat de València, l'evolució de la modalitat d'accés a les distintes titulacions, així com el règim de dedicació als estudis.
- En segon, la descripció analítica de les dades estadístiques més significatives en relació a la segregació horitzontal per sexe que s'hi produeix en les distintes àrees (o branques) de coneixement i titulacions, incloent-hi les llicenciatures i diplomatures com els nous graus de recent implantació.
- En tercer lloc, l'exposició de les tendències més significatives relatives al·ligades en els cursos de postgrau i màsters oficials, atenent a una perspectiva de gènere, i a alguns dels principals aspectes relacionats amb l'inici de l'activitat investigadora a través dels programes de doctorat.
- Finalment, s'esbossaran algunes conclusions relatives a les transformacions recents en la modulació formativa de les i els estudiants, així com la seua interdependència amb una realitat ocupacional en crisi que visibilitza el desequilibri existent entre el potencial formatiu de la joventut universitària valenciana i el seu potencial executiu a l'hora d'accedir al mercat laboral.

Tiempos para el éxito y para el fracaso. La comunidad educativa recorriendo trayectorias académicas en Secundaria

Éxito escolar, fracaso escolar, desenganche escolar, trayectorias académicas, Secundaria

Víctor Soler, José Beltrán, Carles X. Simó

victor.soler-penades@uv.es

Para comprender mejor el éxito y el fracaso escolar en la ESO no basta con considerar estas nociones en términos de resultados, es decir, en tanto que abandono/permanencia escolar (y sus efectos a medio o largo plazo) o resultados académicos (calificaciones numéricas fundamentalmente). Es preciso, además, y sin desmerecer en absoluto el valor de los estudios centrados en las cuestiones anteriores, considerar este fenómeno no en términos dicotómicos y absolutos de blanco y negro, sino como un largo y complejo proceso del cual el abandono o la decisión de permanencia (y consiguiente prolongación de los estudios) constituirían el último paso y cuyo punto de inicio podría situarse de manera difusa años atrás, puede incluso que en Primaria, en el momento justo del llamado (des)enganche escolar, a partir del cual se observan episodios de (des)apego escolar y variaciones en el rendimiento académico (a lo largo de los diferentes niveles educativos y aun en uno mismo, en diferentes áreas de conocimiento y tipo de profesorado). Se trata, pues, de detectar dificultades y puntos de apoyo dentro de la vida escolar del alumnado.

Es por eso que en el estudio que aquí se presenta, tomando como eje discursivo el paso por la Secundaria, deviene en un análisis cualitativo de las trayectorias académicas desde el punto de vista de los principales actores que conforman la comunidad educativa, fundamentalmente

profesorado, alumnado y padres o madres, todo lo cual suma un total de 59 entrevistas y 2 grupos de discusión. Respecto al alumnado y al profesorado, se seleccionaron de diferentes cursos y niveles: ESO, Bachillerato, Ciclos Formativos, con la presunción de que el discurso varía en función de la etapa vital en la que el sujeto se encuentra en cada momento y de la distancia en que se está con respecto de nuestro eje de análisis, la Secundaria.

Condicions de vida i participació dels estudiants universitaris

Estudiants universitaris, educació superior, accés a la universitat, elecció d'estudis, ús del temps, dedicació a l'estudi, mobilitat social, equitat participativa

Inés Soler, Antonio Ariño, Ramon Llopis

ines.soler@uv.es

La comunicació presenta les dades de la primera Enquesta de Condicions de Vida i Participació dels Estudiants Universitaris (ECoviPEU) en la qual han participat 17.512 estudiants de grau i primers cicles de 50 universitats presencials de l'estat espanyol. El treball de camp s'ha desenvolupat a l'any 2011 i ens permet exposar un balanç dels principals resultats al voltant de les condicions de vida i la participació dels estudiants a la universitat.

El fil conductor de l'anàlisi és el grau de democratització dels estudis universitaris, valorant tant l'accés com les trajectòries i les condicions d'estudi dels estudiants en funció del seu origen social. Els resultats de l'enquesta apunten el caràcter relatiu de la democratització de la nostra universitat de masses.

L'estudi tracta de donar veu al principal col·lectiu interessat, com són els mateixos estudiants, a qui es demana una valoració sobre les seues motivacions i expectatives respecte de la universitat, així com dels resultats obtinguts al llarg de les seues trajectòries acadèmiques. Els aspectes més valoratius sumats als més descriptius al voltant de les seues condicions i dedicació a l'estudi, ens permet acostar-nos a una millor comprensió de la pluralització de l'ofici d'estudiar a la universitat.

Estudies o treballes? La importància de la trajectòria laboral en la inserció al mercat de treball

Mercat de treball, universitaris, trajectòria laboral, compaginació estudis i treball, equitat social

Daniel Torrents

[danitv@hotmail.com](mailto:dانيتv@hotmail.com)

Les trajectòries que mostren els i les joves que passen per la universitat es presenten com a essencials per analitzar la posterior inserció laboral dels i les graduades, especialment en un sistema universitari en el qual la discriminació per origen social més forta es troba en el seu accés i no tant en el resultat del pas per la universitat. El projecte que s'està desenvolupant, ITUNEQMO (CSO2010-19271), arriba a una conclusió semblant i mostra que la inserció laboral de les persones graduades està poc condicionada pel seu origen social. L'anàlisi dels itineraris universitaris que segueixen els joves, doncs, és d'especial rellevància en l'estudi de l'equitat social i en l'anàlisi de la universitat com a factor de mobilitat ocupacional, ja que si l'origen social té poc pes en l'explicació de les diferències d'inserció laboral, probablement sigui l'itinerari universitari, és a dir el propi pas per la institució, el verdader discriminador. El fet d'estudiar i treballar alhora, en un sistema universitari on el 40% d'estudiants no treballen¹ com és el català, por ser un factor d'influència important per la inserció laboral posterior.

L'Enquesta de Condicions de Vida ens ofereix una eina valuosa per encarar aquesta anàlisi a

partir de dades longitudinals dels individus a nivell espanyol. D'aquesta manera podem observar fins a quin punt la inserció laboral un any després de la graduació, en termes de renda i d'estabilitat laboral, està influenciada per la situació laboral durant els estudis, esperant que una inserció laboral prèvia ofereixi una millor posició per a la inserció laboral posterior a la graduació.

Construcció d'una tipologia d'estudiants a les universitats de l'Àrea Metropolitana de Barcelona

Estudiants universitaris, construcció tipologies, capital social, anàlisi de conglomerats, composició social

Lidia Daza, Vanessa Alcaide

ldaza@ub.edu

Actualment es parla de que existeix a Espanya una universitat massificada, i fins fa poc alguns afirmaven que es tendia cap a la universalització de l'educació superior. Segons un estudi de 2003, un 34% de persones amb 20 anys d'edat es trobaven cursant estudis terciaris (Sarabia y De Miguel, 2003). Tenir un percentatge elevat de joves a la universitat implica per tant tenir una gran diversitat de persones cursant estudis universitaris. No obstant, la distribució dels estudiants per àrees de coneixement, i fins i tot per titulació, no es la mateixa si atenem a la seva composició social segons diferents variables relatives a l'individu i a les característiques familiars. Per això hem volgut fer una anàlisi per identificar els diferents perfils d'estudiants universitaris que ens trobem a les aules en un moment de plena crisi econòmica, just abans de la pujada de les taxes universitàries.

En una recerca finalitzada l'any 2011 a estudiants de tercer curs de carrera, en plena implementació de Bolònia, es constata que en molts casos les variables de context i les variables individuals no tenen una influència directa en la implicació de l'estudiant a la universitat. Mentre que es posa de manifest que la concentració d'un determinat perfil d'estudiant en determinades carreres està associat a diferents nivells de vinculació i integració a la universitat. Mitjançant l'Anàlisi de Correspondències i l'Anàlisi de Conglomerats (cluster analysis) busquem construir una tipologia d'estudiants universitaris a partir de variables sociodemogràfiques, educatives, relacionals, familiars, etc., i com aquests perfils es distribueixen a les diferents titulacions i àrees. Amb això pretenem aportar informació sobre el tipus d'estudiant que tenim a les aules; quines són les seves condicions de vida, i comprendre així una mica més les dinàmiques que es generen a cada facultat.

Joves i crisi: estudi de les estratègies formatives, laborals i vitals de joves universitaris

Transicions juvenils, incertesa, gènere, titulats universitaris

Sandra Obiol, Àlicia Villar

sandra.obiol@uv.es

L'actual crisi econòmica i les respostes que se li donen des d'instàncies institucionals estan afectant profundament als joves, precaritzant, encara més, les seues condicions laborals i vitals. En el cas dels joves amb estudis universitaris la conjuntura socioeconòmica adquireix unes connotacions específiques doncs, en moltes ocasions, es posa en evidència que la inversió educativa realitzada per ells i les seues famílies, en gran mesura, com a estratègia d'ascens social no obté avui el resultat esperat. Aquesta circumstància aprofundeix en la sensació d'incertesa, característica que nombrosos autors i autores contemporanis han identificat com a definitiva de l'actual societat occidental. Davant d'aquesta circumstància, els joves poden desenvolupar

estratègies -formatives, laborals i vitals- de diferent tipus; conèixer-les i valorar el seu pes és l'objectiu fonamental de la investigació que ací presentem.

En aquesta comunicació exposem els primers resultats de l'anàlisi de fonts de dades secundàries i de la revisió d'aportacions teòriques en relació amb les esmentades estratègies parant especial atenció al pes que pot tenir el gènere quant a la decisió i configuració d'aquestes trajectòries tenint present el caràcter familista del regim de benestar del nostre país on les dones hi tenen un paper predominant. L'anàlisi apunta cap a una clara diferenciació de gènere en els plantejaments vitals dels joves universitaris tot i la implementació en els darrers anys de polítiques d'igualtat així com la presència majoritària de les dones en el sistema educatiu superior.

La mobilitat dels graduats en les universitats catalanes

Mobilitat ocupacional intergeneracional, mobilitat absoluta i relativa, educació superior, models topològics

Sandra Fachelli

sandra.fachelli@gmail.com

L'objectiu d'aquesta comunicació és presentar els resultats d'una recerca per donar compte del procés de mobilitat ocupacional d'una generació concreta de graduats universitaris del curs acadèmic 2006-2007, ocupats a temps complet i entrevistats l'any 2011 per la Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari Català. Així mateix es proposa en termes generals discutir la pertinència de la mesura del procés de mobilitat en aquest col·lectiu específic i, en particular, aplicar un model log-lineal topològic per a l'anàlisi de la mobilitat relativa.